

omedelbart ingripa uti historiens gång, ett världshistoriskt folk, så ser han sin svaga hand mäktig, att leda mensklighetens öden. Det är detta medvetande, som drifvit eröfrare och despoter till ursinnig sjelfförgudning och som beredt deras fall, emedan de sagt: *Jag, icke: anden i mig.* Det är det högsta, hvartill människan kan hinna; men det beror helt och hållet deraf, att hon uppoffrar sitt jag, sin egoism, vet sin ande, icke såsom detta jag, utan såsom den lefvande allmänna, förnuftiga anden.

Vi anse nu, att sträfvandet till detta medvetande utgör det till grunden liggande i alla tidens sträfvanden inom stat och kyrka. Man har betecknat demokratin, folkväldet, såsom målet för statens utveckling i närvarande tid. Detta har då den betydelse, att hvarje individ i staten bör hinna ett sådant medvetande, veta sin andes frihet.

Det är på sådan grund vi vågat påstå, att folkväldet är sitt eget ändamål. Den timliga lycksalighet, det tilläfventyrs kan tillvägbringa, lemna vi derhän. För stunden synes liberalismen osäker om medlen för dennas förverkligande. Blott i ett afseende är den säker; den vill frihet, d. ä. den vill höja menniskoanden till medvetande af dess eget eviga, gudomliga väsende.

10

20

19 PARADOXER, ANGÅENDE DEN POLITISKA OCH RELIGIONSFRIHETEN.

Freja n:o 79 8.X 1841

Uti sednaste nummer vågade vi uttala den åsigt, att sträfvandet till politisk frihet, till folkvälde, icke har något annat mål än sjelfva denna frihet, emedan den gör människan medvetande af hennes andes enhet med verldsanden. För en yttre betraktelse visar sig detta sträfvande blott såsom begär efter jemlikhet. Detta fordrar individens erkännande, aktning i hans person för menskligheten och alla allmänt menskliga rättigheter. Man har till dessa fört äfven de politiska – en åsigt, som måste ogillas och blifvit ogillad, om dessa rättigheter anses för naturliga, medfödda o. s. v. Historien vittnar, att ingen nation hunnit till ett tillstånd af jemlikhet i politiska rättigheter, förrän vid en framskriden period af dess utveckling. Det ligger också i sakens natur, att för deras utöfvande fordras en andlig utveckling hos individen, som icke mindre beror af nationens allmänna ståndpunkt i bildning, än af individens särskilda lefnadsförhållanden. Men obestriddigt är, att hvarje människa äger rätt att höjas till en bildning, som gör henne skicklig att utöfva dessa politiska rättigheter. Huru och på hvad sätt detta bör ske? på denna fråga lemna nutidens historia mångfaldiga svar. Vi hafva endast velat antyda, att medvetandet om detta mål är samtidens allmänna egendom, samt att det i och för sig sjelf, icke blott såsom ett medel för folkens materiella välstånd är värdt att eftersträvas.

30

40

Men vi se denna tidens sträfvan äfven i ett annat element, i det religiösa, inom kyrkan. Historien lärer, huru nära kyrkan sammanhänges med staten, huru en reform inom den ena äfven reformerar den andra. Detta skönjes lättare i det inflytande de religiösa föreställningarna utöfva uppå samhällsskicket, än tvertom. Vi skulle tro, af den anledning, att det religiösa vetandet, så snart det vill göra sig verkligt i handling, har denna sin verklighet i staten, i borgerliga samhället och familjen, då deremot det inflytande, statsinrättningen har uppå ett folks religion, såsom närmast verkande på öfvertygelsen, vetandet, enligt sakens natur icke ligger i lika öppen dag.

50

För hvar och en, som icke med flit tillsluter ögonen, synes det böra vara klart, att kyrkan såsom yttre institution blifvit för staten, minst sagdt, mer och mer ligkigtig, samt att staten sjelf iklädt sig den omsorg för sedlighetens främjande hos individen, som förut uteslutande tillhörde kyrkan. Men att anse upphörandet af kyrkans vigt för och omedelbara inflytande på statens bestånd lika med religiositetens förfall, vore obetänkt. Tvertom visar sig i de länder, England¹ och Amerika, der den religiösa toleransen är inhemsk, och der utan men för staten en mängd kyrkor finnas, äfven den sanna religionsiteten starkast. Vi skulle tro, att detta är en nödvändig följd af religionsfriheten. Ty i fråga om menniskoandens förhållande till den eviga anden måste, om någonsin, andens väsende, friheten, vara det viktigaste. Sålunda är religiositeten i nämde länder stark, icke emedan några, som man menar, tillfälligtvis ifriga religionssekler i dem tolereras, utan dessas ifver och religiositet är fastmera en följd af den religiösa toleransen.

Besinnas detta, så finna vi deruti en ny betydelse för religionsfriheten. Den innebär icke blott frisinnad tolerans för skiljda religiösa åsikter från statens sida, utan äfven frihet i den religiösa öfvertygelsen hos individen. Likasom sträfvandet till politisk frihet, till jemlikhet i politiska rättigheter, genom att föra till erkännandet af människans värde såsom sådan, leder henne till medvetande om sin andes väsende, i det han i dess göra och låta ser verldsandens verk, så gör religionsfriheten, hvad som för henne var något blott utifrån gifvet, till ett inre, det historiskt gifna till ett närvarande, i hennes ande lefvande, hvaruti hon vet och erkänner dennes eget sanna lif. Till en sådan religionsfrihet, anse vi tiden sträfvä (detta är vår tredje paradox), och det folk, hos hvilket medvetandet af detta sträfvande klarast framträdt, är Tysklands.

Vi skola uti en följande artikel, vid en blick på nämnda lands närvarande läge, söka bevisa detta sednare påstående. Här hafva vi blott att närmare förklara oss öfver, hvad vi kallat religionsfrihet, i ordets djupare betydelse.

Om man endast ger akt uppå hvad all religions hufvudsumma, tron på en Gud, på den absoluta anden, innebär, så gifver redan detta ett begrepp om menniskoandens inneburna frihet och höghet. Må vi kalla föreställningen om det högsta väsendet, aning, tro, begrepp, insigt, hvad som helst, så finnes likväl, att detta väsende såsom ande endast är till för människan, för hennes medvetande. Och likväl tillägga vi detsamma, absolut realitet, en verklighet, utom hvilken ingen annan finnes. Det är ingen tom föreställning, säga vi, icke en sjelfskapad bild af människans fantasi, utan detta medvetande har ett objekt, som är det enda absolut sanna och existerande, i hvilket sjelfva det vetande subjektet, människan, har sin tillvaro. Hvadan kommer nu denna menniskoandens kraft, att i sin föreställning, sitt vetande, hafva en verklighet, icke blott högre än naturens, än hennes egen individuella tillvaro, utan en sådan, hvori dessa hafva sin grund och sin sanna verklighet? Fåfångt söker menskliga förnuftet att fatta Gud såsom detta absoluta väsende, så länge människan *skiljer* sig sjelf, *sin ande*, såsom den vetande, ifrån Gud, såsom det vetna föremålet; ty då skulle *utom* gudomen finnas något verkligt, något bestående, och denna ej vara det allena verkliga, det absoluta väsendet. Människans medvetande om Gud vore då en motsägelse. Hon säger därför, att endast Guds

¹ Den episkopala kyrkans företräden i politiskt hänseende har, enligt vår tanke, åstadkommit den fanatiska ifvern hos åtskilliga Dissenters.

ande i henne vet gudomens sanning. En ifrare må förlåta, att vi så öfversätta kristendomens lära. Den innehåller, så fattad, förklaringen öfver det ofvan sagda: att nemligen det högsta väsendet, den absoluta anden, icke är ett gifvet, yttre föremål, för menniskoanden, utan är i dennes eget väsende, den gudomliga anden, som i honom vet sig sjelf. Detta är icke ett människans förgudande. Det innebär tvertom, att här, likasom i det medvetande, hvar till den politiska friheten förer, hennes sanna väsende är att bortkasta sin individualitet, sin egoism, att »icke säga Jag, utan anden i mig.» Men tillika flyttar detta medvetande, hvad som eljest vore ett för menniskoanden blott yttre föremål, i dennas inre, i andens eget djup.

10

Sålunda har sträfvandet i stat och kyrka, för politisk och religiös frihet, samma mål. Den politiska friheten, jemlikheten i politiska rättigheter, afser närmast att upphäfva all yttre auktoritet, göra lagen till ett uttryck af människans fria vilja och hennes lydnad för lagen till en följd af viljans sedliga frihet, icke af tvång. Likaså åsystar den religiösa friheten oberoende af traditionens auktoritet, i det de sanningar, denna innehåller, icke genom helgden af deras ursprung, utan till följe af människans på fri pröfning grundade insigt, hos henne skola göra sig såsom sådana gällande. Den djupare betydelsen af båda är den ofvan antydd: att människan genom politisk frihet, genom omedelbar verksamhet för ett folks väl, höjer sig till medvetande af sina *handlingars* absoluta värde, såsom verldsandens verk, samt genom den religiösa friheten till medvetande om sitt *vetandes* sanning, emedan gudomens ande i henne lefver och vet. Den förra sidan innebär vissheten om en objektiv försoning, om att allt i verlden af en högre makt styres till det bästa; den sednare innefattar den subjektiva försoningen, vissheten om Guds andas närvaro i människans bröst. I båda afscenden har människan medvetande om sin andes frihet, både i förhållande till det sinnliga och det öfversinnliga.

20

30

Det inses lätt, att vid en sådan verldsåsig det verksamma, så kallade världsliga, lifvet och andens inre lif icke stå oförsonade och skiljda ifrån hvarandra, utan att fastmera, likasom i handlingen medvetandet om det gudomliga framgår, likaså äfven det religiösa vetandets objekt icke står utom menniskoanden och dess verld. Ingen människa, som icke afsagt sig bruket af sitt förnuft såsom en djefvulens frestelse, kan väl numera intalas, att den verld, hvori hon lefver, och dess verksamhet vore ett nödvändigt ondt, som den fromme bör fly, så mycket sig göra låter. Ty hvad vore den gudsfruktan värd, hvilken endast sunnes till hvar sjunde dag eller uppå blott särskilta dagens stunder. En ädel verksamhet är väl en likaså värdig Gudsdyrkan, som läsning, sång och böner. Vi neka ej dessa deras värde, såsom medel att höja människosinnet till det eviga, men de äga detta värde blott derigenom, att den sålunda styrkta människan i upphöjda gerningar visar frukten af dessa andaktsöfningar. Så sann tron på en försoning är, så falskt vore det att inskränka denna till den blotta sinnesstämningen hos individen, utan att erkänna dess objektivitet. Och denna kan endast sökas i den verkliga verlden, icke i en blott föreställd och drömd. Ett lefverne, som har sin rot i fruktan för straff eller hopp om belöning, kan vara lagenligt, men icke sedligt, och likasom föreställningarne om en svafvelugn eller psalmsjungandet, såsom den odödliga andens osalighet eller salighet, nu anses för barnsliga, för blotta bilder, likaså skall man lära sig inse, att millioner är icke mera än en sekund förtjena namnet af evighet.

40

50

Vi förutse, att vår artikel skall finna få läsare, men vi önskade väcka

dessa fås uppmärksamhet derpå, att den fråga, som för närvarande i landets offentliga blad diskuteras, icke angår blott ett isoleradt factum, utan är frågan för dagen i Europa. Den gäller ej den ena eller andra dogmen, den ena eller andra teologens eller filosofens satser, utan tidens sträfvanden öfverhufvud samt i synnerhet, hvad man kallat den germaniska bildningen och dess bestånd. Vi hafva benämnt här yttrade åsigter paradoxer, icke såsom skulle de vara blott på försök och utan öfvertygelse framkastade, utan af skäl, att de för flera våra läsare torde vara nya samt i sin närvarande form blott kunna göra anspråk på att väcka, icke att öfvertyga. Den gunstige läsaren må betrakta dessa paradoxer såsom inledning till en »Blick uppå Tysklands närvarande politiska och religiösa sträfvanden.»

20 GENMÅLE Å BIETS »GRANSKNING AF FREJAS ARTIKLAR, MED ANLEDNING AF ÅTALET MOT SKRIFTEN 'STRAUSS OCH EVANGELIERNA'» (SV. BIET, N:O 225. FF).

20 *Freja n:o 80, 81 och 82 12., 15. och 19.X 1841*

I.

Svenska Biet, som vid den första af *Frejas* ifrågavarande artiklar förklarade dem värdiga en granskning, men sednare synes tvekat, huruvida sådant skulle löna mödan, har dock godhetsfullt i en serie af nummer nedlåtit sig att med sitt skarpsinne och sin djupa lärdom gagna artiklarnas förf. och den tidningsläsande allmänheten.

Med all den aktning, denna förf. i sin ringhet hyser för Bi-granskarens öfverlägsna insigter, nödgas han dock tillstå, det han ur denna granskning endast lärt: att hans (väl till märkande *Freja* förf:s) uppsats är »ett florilegium af kraftfraser utan inre kärna», »svamlan-
30 »obestämd», »motsägande», af »ett löst och oredigt sammanhang», »utan förnuft och rimlighet», att den innehåller »såpbubblor», »pecoralier», »vacklande bestämningar», »bakframvända» åsigter, att förf. är »temligen kortsynt», »okunnig» i alla möjliga hänseenden, och »obekant med den sak, han åtagit sig att försvara», »katolik», »jesuit», »sväfvande», »nebulös», »bizarr», »omogen», »oerfaren», »ej vet, hvad han säger», »ej gjort sig reda för sitt ämne», »förstått hvarken vettenskapens eller kyrkans ändamål», har »små och inskränkta vyer»,
40 »inskränkt fattat vettenskapens syfte», »inskränkt», »enfaldig», »vansinnig» o. s. v. Läsaren säger säkert: det är dock något! Men vi be honom besinna, att förf. ej är endast författare, utan äfven tillhör den läsande allmänheten och derföre ägde skäl att hoppas något i saken upplysande en vederläggning af de satser, han vågat framställa och derjemte en motiverad framställning, t. ex. af hvad religiösa tolerans är, af teologiens förhållande till folktron, af Strauss' till kyrkan o. s. v. Men något sådant torde ingen läsare kunna upptäcka i den lärda och djupsinniga granskarens många och långa artiklar.

Frågan om toleransen lemnar denne granskare derhän. Han påstår att vår åsigt deraf är oriktig (för att ej upprepa alla epiteter, den af
50 honom får), sin egen förtiger han. Dock menar han, att de fordringar uppå religiös tolerans, vi uppställt, i Sverige äro uppfyllda. Vi fordra: att i ett samhälle medlemmar af hvarje kristen kyrka böra njuta lika statsborgerliga rättigheter, d. v. s. vi yrka: att ingen statskyrka bör *finnas*, och vår granskare säger, att förhållandet är just sådant i Sverige.